

TEĀTRIS

Smilts, sāls, smilga

Alberta Bela romāns "Cilvēki laivās" Ineses Mičules režijā Nacionālajā teātrī īsti vietā un laikā atgādina par ikdienas izvēlu nozīmību

ANDA BUŠEVICA

Laiks pārslāpēt Alberta Belu. Tā vismaz uzskata Nacionālais teātris, kura jaunā teātra sezonu aizsāka iestudējums "Cilvēki laivās". Alberta Bela 1987. gadā iznākušais romāns stāsta par kuršiem, kuri ik pa brīdim atceras brīvības laikus, kad viņu senči siroja pa piekrasti, iedvešot bailes citām tautām. Taču šos lepnuma uzplaisnījumus atkal noslāpē vēdera pildīšanai nepieciešamu, smagu darbu gūzma. Arī par tiem kuršiem, kuri, kādu amatu apguvuši un pie drusku lielākas rocības tikuši, mudina bērnu pārcelties uz vāciskajiem Karalaučiem. Par baronesi, kura piekususi vilkt varas nastu, šos neļēģus pamācot un pārmācot.

MATĪSS MARKOVSKIS/PUBLICITĀTES FOTO

Mācītājs, baronese, pie turības tikušais zemnieks – viņiem katram ir sava, pat ļoti pamatota taisnība, un izrādē "Cilvēki laivās" katra no tām parādīta cilvēciski saprotami.

► Pēc izrādes "Cilvēki laivās" sajūta bija tāda, kā diev-vārdus būtu noklausījusies.

Par mācītāju, kurš šai plikajā vietā kā Ibsena Brants gaida Dieva brīnumu. Un ideālistu skolotāju, kurš ir atklājis, kā apturēt kāpas, kas pēc koku izciršanas sakušas klejot. Romāna notikumi norisinās brīdī, kad pienācis laiks kopējai rīcībai un izvēlei – Sventes kāpa draud apbērt ciemu.

Alberta Bela romāna dramatisējumu veidojusi Lelde Stumbre. Režisore Inese Mičule jau pierādījusi savu spēku strādāt ar lielajiem tekstiem, iestudējot Raini un Aspaziju. Valoda ir viens no Ineses Mičules iestudējumu stūrakmeņiem. Režisori nereti tiecas literatūras klasikas tekstus mūsdienīgot, atrast tajos cilvēcisku motivāciju un ikdienišķu darbību, taču Inese Mičule savos iestudējumos iet pretēju ceļu. Izcila literāra teksta valoda ir tā, kas teātra skatītāju pārceļ citā domāšanas mērogā, un arī Alberta Bela valoda ir krāšņa – tajā ir senī vārdi, vēstures līdzības, laikus savienojoši simboli. Šajā valodā ir it kā jāieiet iekšā, tāpēc Inese Mičule mērķtiecīgi izrādē uzbūvē kādu pārtaicīgu telpu, kurā rakstnieka valodu izdzīvot. Nacionālā teātra izrādē "Cilvēki laivās" tas šoreiz izdēvēs diezgan burtiskā nozīmē, un te jāsa-ka atzinības vārdi scenogrāfam Gintam Sippo, kurš radi-

jis universālu salokāmu plakni, kas var pārtapt gan kāpā, gan laivā, gan baznīcas sienā. Tāpat atzinības vārdi Oskara Pauliņa gaismām un Riharda Zaļupes mūzikai.

No priekšmetiem un konkrētības atbrīvotajā telpā katrs aktiera vārds, žests vai darbība noskan sevišķi skaļi. Lielisks, lai gan aktiera jau agrāk spēlēts tēls, ir Ulda Anžes skolotājs Kuronis. Spridzina Daces Bonātes nešpetnā Baronese. Vienā no galvenajām lomām mums ir iespēja iepazīt jauno aktrisi Agati Mariju Bukšu. Atmiņā paliekošas ir vārnu kodējas, aktrīšu trio Maija Doveika, Sanita Paula, Līga Zelģe. Sievas itin kā saplūst ar smilti un smilgām, bet tikpat sīkstī ir iesakņojušās savā zemē.

Jau 1987. gadā, kad iznāca romāns "Cilvēki laivās", bija skaidrs, ka Alberts Bels rakstījis ne jau par kuršiem. Izrādes programma ir teju politisks manifests, kas citē gan sociālo tīklu saraksti, kur notiek cepšanās, ka tie jaunie buldurē tikai angļiski, gan Agitas Dragunas poēma – asara par likvidētā bibliotēkā makulatūrai nolemtām grāmatām. No vienas puses, apsveicama ir Nacionālā teātra iesaistīšanās šī brīža aktuālo tēmu apspriešanā. Taču man šķiet, ka Alberta Bela romāns ir mērogos vērienīgāks par kādas nācijas da-

Gundars Grasbergs (mācītājs Blakfrosts; no kreisās) un Uldis Anže (Kuronis) Nacionālā teātra izrādē "Cilvēki laivās".

bisko vēlmi izdzīvot un turpināties, un Inesei Mičulei savā iestudējumā šo mērogu ir izdevies saglabāt.

Lai kā mums paštaisi gribētos, vēstures mērķis nav kuršu, prūšu vai latviešu tautas izdzīvošana un valodas saglabāšana. Mācītājs, baronese, pie turības tikušais zemnieks – viņiem katram ir sava, pat ļoti pamatota taisnība, un izrādē "Cilvēki laivās" katra no tām parādīta cilvēciski saprotami. Romānā atspoguļotajā 19. gadsimta vidū kurši nevar pārspēt kaimiņos mītošās tautas ne ar savu skaitu, ne izglītību, ne varas vai mantas resursiem. Un tieši tāpēc apbrīnu pelna tie asni, kas dīgst ikreiz, kad esam kuršu patībai vai latvietībai jau nosvinējuši bēres. Arī šīs izrādes noslēgumā uzzinām, ka kuršu pēcteči turpina dzīvot šai zemē un iet zvejā, jo viņu mā-

tes, nīknās vārnu kodējas, ir ieķērušās savā zemē kā smilgas, kā smilts, kā sāls. Atmosferas gados vienoties izdevās arī latviešiem.

Izrāde ir gandrīz nepanesami lēna, sajūta, ka uz skatuves notiekošais nāk virsū, Ineses Mičules režijā īsti vietā un laikā atgādina par ikdienas izvēlu nozīmību. **KZ**

UZZIŅA

ALBERTS BELS, "CILVĒKI LAIVĀS", IESTUDĒJUMS NACIONĀLAJĀ TEĀTRĪ

Režisore Inese Mičule, dramatisējuma autore Lelde Stumbre, scenogrāfs Gints Sippo, scenogrāfa asistents Ivars Veinbergs, kostīmu māksliniece Ilze Vitoliņa, gaismu mākslinieks Oskars Pauliņš, horeogrāfe Liene Grava, komponists Rihards Zaļupe, video mākslinieks Toms Zelģis, producentis Rihards Gāle.

Lomās: Uldis Anže, Agate Marija Bukša, Normunds Laizāns, Raimonds Celms, Gundars Grasbergs, Marija Bērziņa, Egils Melbārdis, Dace Bonāte, Maija Doveika, Līga Zelģe, Sanita Paula, Ivars Kļavinskis, Romāns Bargais, Mārtiņš Brūveris.

Nākamās izrādes: 2., 16. oktobrī.

Hofm leskats

Uz Ofenbaha "Hofm
lai piedzīvotu spo

ARMANDS
ZNOTIŅŠ

Žaka Ofenbaha opera "Hofmaņa stāsti" Latvijā pēdējo reizi bija iestudēta 1982. gadā. Tas nozīmē – aizvēsturiskos senlaikos, vēl pirms manas dzimšanas, kad patiešām viss bija citādi – uz skatuves oriģinālvadodā dziedāja tikai "Kņazu Igoru" un "Ivanu Susaņinu", bet par laikmetīgu operas režiju nevarēja būt ne runas. Īsi pēc jaunā iestudējuma pirmizrādes Latvijas Nacionālajā operā 2024. gada 26. septembrī Aleksandrs Viļumanis izteicies šādi: "Arī toreiz bija izcils dziedātāju sastāvs, tāpat kā šoreiz." Ņemot vērā to, ko skaņu ieraksti vēsta par Jāni Sproģi, Elgu Brahmani un Pēteri Grāveli, grūti nepiekrīst. Tātad klātienē pieredzē gūtā pirmā atziņa – par "Hofmaņa stāstu" jauniestudējuma nozīmīgāko un primāro vērtību uzskatāms solistu sniegums. Starpnacionāls ansamblis, kurā lomas sadalītas šādi: Hofmani dzied Džordžo Berrudži, Olimpiju – Annija Kristiāna Ādamsons, Antoniju – Inna Kločko, Dzuljetu – Tatjana Trenogina, galvenā varoņa mūzu un vienlaikus arī pavadoni kaķi Niklausu – Štepanka Pučālkova, Lindorfu un viņa trīs metamorfozes – Rihards Mačanovskis, un tālāk jau seko otrā un trešā plāna lomas Krišjāna Norveļa, Riharda Millera, Evijas Martinsones un vēl citu stabilā iedzīvinājumā. Kā parasti, stabils arī operas koris, kas pats par sevi muzicēja pārliecinoši un skatuviskajā darbībā iesaistījās droši.

Tā arī pirmā un galvenā atbilde uz jautājumu, kādēļ 2024. gadā Rīgā jāiestudē "Hofmaņa stāsti". Opera, kuru komponists nepabeidza, kuru instrumentēja un līdz pirmizrādei noveda citi, un te arī rodams pirmais pavediens visā turpmākajā problemātikā. Uz jauniestudējumu vērts doties solistu ansambļa dēļ, lai piedzīvotu spožas debijas, atkalsastapšanās un viesmākslinieku uzstāšanās. Refleksijas par visu pārējo jau ir daudz skeptiskākas.

Tātad, isos un konkrētos vārdos – Annija Kristiāna Ādamsons Olimpijas lomā ir lieliska. Te dzirdams viss, kas vajadzīgs izcilam priekšne-